



ÇAĞA İZ BIRAKAN
GÖNDERLER



SELAMET HASİM

DR. MEHMET ÖZAY

İlke Yayıncılık: 169
Çağrı İz Bırakan Önderler: 11

Özgün Adı
Selamet Haşim

Yazan
Dr. Mehmet Özyay

Dizi Editörü
Hüseyin Türkan

Yayına Hazırlık
İlke Yayıncılık

Kapak
İlke Yayıncılık

Yayıncı Sertifika No
18579

ISBN
978-605-5961-63-3

İ. Baskı
İstanbul, 2017

Baskı-Cilt
Ravza Yayıncılık ve Matbaacılık
Davutpaşa Cd. Kale İş Merkezi No. 51
Topkapı-İSTANBUL
Tel: 0 212 481 94 11



İLKE YAYINCILIK

P.K. 117 Üsküdar 34672 İstanbul

Tel.: 0.216 341 15 88

Faks: 0.216 495 29 63

www.ilkeyayincilik.com – bilgi@ilkeyayincilik.com

 /ilkeyayincilik –  /ilkeyayincilik

Çağa İz Bırakan Önderler

SELAMET HAŞİM

DR. MEHMET ÖZAY

Dr. Mehmet Özay

1969 yılında Üsküdar'da dünyaya geldi. Marmara Üniversitesi İngiliz Dili ve Eğitimi Bölümü'ndeki lisans eğitiminin ardından, aynı üniversitenin Ortadoğu ve İslam Ülkeleri Enstitüsü'nde Dr. Tayfun Amman danışmanlığında hazırladığı "Anthony Giddens ve Sosyolojisi" adlı tezi ile yüksek lisansını (2000), yine aynı üniversitenin Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde Prof. Dr. Ali Köse danışmanlığında hazırladığı "Günümüz Sosyolojisinde Sekülerleşme-Modernleşme-Din İlişkileri" başlıklı teziyle de doktorasını tamamladı (2006).

On yılı aşkın bir süredir Açe-Endonezya ve Malezya'da yaşayan Özay, 2007-2010 yılları arasında Açe'deki çeşitli üniversitelerde dersler verdi. 2010-2013 yılları arasında Malezya Teknoloji Üniversitesi (UTM) Eğitim Fakültesi'nde görev yaptı.

Telif eserleri şunlardır: *Sekülerleşme ve Din* (İz Yayıncılık, 2007); *Açe Kitabı* (Fide Yayınları, 2006); *Açe: Güneydoğu Asya'da Bir İslam Beldesi* ("Adil Yurtkuran" müstear ismiyle, İlke Yayıncılık, 2006), *Arakan Müslümanları: Kaybolmaya Yüz Tutmuş Bir Halkın Hikâyesi* (Okur Kitaplığı, 2013), *Açe Seyahat Notları* (Bandar Publishing, 2013), *Kesultanan Aceh dan Turki: Antara Fakta dan Legenda* (2013).

Ulusal ve uluslararası akademik dergilerde yayımlanan çok sayıdaki makalesinin yanı sıra, uluslararası konferanslarda birçok bildiri sunan Özay, 2005 yılından bu yana bazı medya organlarında analiz haber başta olmak üzere gezi, kültür sanat vb. alanlarda yazılar kaleme almaktadır.

İçindekiler

ÖNSÖZ...9

GİRİŞ...11

MORO MÜCADELESİNE GENEL BİR BAKIŞ.....	15
Coğrafya, Etnik Farklılaşmalar ve Moro	17
Modern Filipinler Devleti ve Moro Mücadelesi	23
Geçmişten Günümüze Göç Politikaları ve Din Eksenli Çatışmalar	43
Barış Süreci	53
Moro Mücadelesinin Başlangıcı ve Öncü Aktörleri	71
SELAMET HAŞİM.....	75
İlk Gençlik Yılları ve Eğitimi	77
Yetiştirdiği Dönem	85
Siyasî Hareket İçindeki Yeri	86

İdeolojik Yaklaşımı	89
Bir İslamcı Lider Olarak Selamet Haşim	95
Siyasî Hareket İçerisinde Ayrışma ve MILF'in Kuruluşu	101
Bir Siyasî Yapı Olarak MILF	112

SONUÇ...125

KAYNAKÇA...129

KISALTMALAR

- ARMM : Müslüman Mindanao Özerk Yönetimi
BMA : Bangsa Moro Ordusu
ICC : İslam Komuta Konseyi
ICG : Uluslararası Kntak Grubu
MILF : Moro İslamî Kurtuluş Cephesi
MIM : Müslüman Bağımsızlık Hareketi
MNLF : Moro Ulusal Kurtuluş Cephesi
ISEAS : Institute of Southeast Asian Studies
İKT : İslam Konferansı Teşkilatı
NARRA : Ulusal Yeniden İskan ve
Rehabilitasyon Yönetimi
NPA : Yeni Halk Ordusu
UIFO : İslamî Güçler ve Organizasyonlar Birliđi

ÖNSÖZ

Bu çalışma, Güneydoğu Asya bölgesinde Filipinler'in güneyinde Moro Müslümanları olarak bilinen toplumun yirminci yüzyılda verdiği mücadelede öne çıkan bir figür olan Selamet Haşim'in liderlik yaklaşımını ele almaktadır.

İslamcı kimliğiyle öne çıkan Haşim, 1960'lı yıllardan itibaren Moro mücadelesine katılmıştır. Mekke ve Kahire'deki orta ve yükseköğrenimi sırasında arkadaşlarıyla birlikte Moro mücadelesine başlayan Haşim, Moro toplumunun Filipinler merkezî hükümeti karşısında bağımsızlık süreçlerinde rol almıştır. Aynı zamanda, içinde bulunduğu toplumu İslamî prensipler çerçevesinde yeniden inşa etme çabası sergilemiştir.

Haşim'in İslamcı kimliği ve eylemci yönü ailesinden aldığı eğitim ile içinden çıktığı Mindanao toplumunun tarihsel ve geleneksel özelliklerini yansıtır. Modern dönemin eğitim ve toplumsal ilişkilerinden uzak durmayan Haşim, erken dönem liderlerinden Moro Ulusal Kurtuluş Cephesi (MNLF) lideri Nur Misuari'yle birlikte hareket etmiş, zamanla Moro mücadelesinde alternatif bir hareket lideri olmuştur.

Bu bağlamda, içinden çıktığı MNLF'in ideolojik

ve siyasî zaafı karşılarında mücadelenin istikametini İslamî temellerle sürdürmeyi hedefleyen Moro İslamî Kurtuluş Cephesi'ni (MLIF) kurmuştur. 2003 yılında vefatına kadar barış görüşmelerini sürdüren Haşim, Moro siyasî mücadelesine kayda değer bir yön kazandırmıştır. Ayrıca, Moro toplumuna aidiyet ve kimlik kazandırma sürecindeki rolüyle de önemli bir toplumsal lider olarak tanınmaktadır.

10 Moro mücadelesi konusunda yapılan pek çok araştırmaya rağmen, uluslararası medyanın ve araştırmacıların gündeminde pek de yer almayan Selamet Haşim'i Türk okurlarına tanıtmmanın bir sorumluluk olduğuna inanıyorum. Çalışma bir giriş olması nedeniyle kısa tutulmuştur. Çalışmada, Haşim'in mücadele sürecindeki yerinin daha iyi anlaşılabilmesi için, Moro toplumuyla ilgili bazı tarihi bilgiler, Filipinler devleti merkezî yönetimi ve 1970'lerden itibaren gündeme gelen siyasî mücadele ile barış süreçleri üzerinde durulmuştur. Bu çalışmanın, Moro mücadelesi ve Selamet Haşim gibi liderler üzerine yapılacak çalışmalar için bir başlangıç olmasını ümit ediyorum.

Mehmet Özay

Haziran 2017 / Kuala Lumpur

GİRİŞ

Pasifik Okyanusu'nda Filipinler Takımadaları'nın güneyindeki Mindanao ve Sulu Adaları, yüzyıllarca Moro Müslümanlarının ana vatanı oldu. 14. yüzyılda İslamlaşma sürecine konu olan bölgede Sulu Sultanlığı, önemli bir siyasî yapısı olarak tarihe geçerken, Maguindanao ve Buayan adıylaa diğer iki sultanlığa da ev sahipliği yaptı.¹ Bölgenin coğrafi özellikleri, Moro halkının İslamlaşma süreci ve sömürgecilik döneminden bugüne kadarki bağımsızlık mücadelesi hakkında fikir verir.

Filipinler, Çin ve Malay dünyasına yakınlığı dolayısıyla Uzak Doğu'da deniz ticaret yolları üzerinde bulunur. Adalardaki farklı etnik yapılar birbirleriyle, Asya anakara kıtası ve güneyde Malay Takımadaları'yla tarihsel olarak bağlantılıdır. Sulu ve Mindanao halkları antropolojik ve dinî bağlamda güneydeki Malay dünyasıyla birlikte anılır.²

1 Macapado Abaton Muslim. (1994). *The Moro Armed Struggle in the Philippines: The Nonviolent Autonomy Alternative*, Marawi: Mindanao State University, s. 123.

2 Spenser St. John. (1986). *Life in the Forest of the Far East: Travels in Sabah and Sarawak in the 1860s*, Singapore: Oxford University Press, s. 225; James Minahan. (2002). *Encyclopedia of*

İslamlaşma süreciyle birlikte yeni bir din-kültür ve medeniyet alanına giren bölge halkı, teritoryal ege-menlik, etnik ve kültürel bağlamda Filipinler'deki diğer toplumlardan ayrışır.³

Müslüman halkın sömürgecilik döneminde başla-yan ve bugüne kadar devam eden bağımsızlık müca-delesi farklı süreçlerden oluşur.⁴ Müslüman toplumun yaşadığı toprak parçasının vatan olarak kıymeti ve bir Müslüman için özgürlük olgusu, Moro Müslü-manlarının sömürgeci güçler karşısında mücadeleleri-nin temelini oluşturur. Bu halkın mücadelesine tarihî, kültürel, dinî perspektiften bakıldığında İslamiyet'in Müslümanlara bahsettiği vatan anlayışıyla yaşanan yeri özgürlük yurdu kılma anlayışı öne çıkar. Bu an-lamda, Moro Müslümanlarının mücadelecî tavrı, sö-mürgeci güçler karşısında din ve vatan duygusunun neden olduğu varoluşsal tepkidir.

the Stateless Nations: Ethnic and National Groups Around the World, Vol. III, Westport: Greenwood Press, s. 1322; Patricia Herbert; Anthony Milner. (ed.) (1989). *Southeast Asia Languages and Literatures: A Select Guide*, Scotland: Kiscadale Publications, s. 153.

- 3 W. K. Che Man. (1989). "The Bangsa Moro and The Philippine Nation", *Jebat*, Bil/No 17, s. 83.
- 4 Leoard Davis. (1989). *Revolutionary Struggle in the Philippines*, New York: St. Martin's Press, s. 18, 44; Ivan Molloy. (1983). "The Conflicts in Mindanao Whilst The Revolution Rolls on, The Jihad Falts", *Working Paper*, No. 30, Centre of Southeast Asian Studies, Monash University, Clayton, Australia, s. 3, 4; John D. Harber. (1998). Conflict and Compromise in the Southern Philippines: The Case of Moro Identity, *Master Thesis*, Naval Postgraduate School, California, s. v.

Moro Müslümanlarının vatan topraklarını savunma ve hürriyetlerini devam ettirme kararlılıklarına rağmen, sömürgeci güçler bu direnişi “kanunsuzluk” addettiler. Müslümanların direnişini gayrimeşru telâkki ederek, uluslararası kamuoyu önünde bu yönde propaganda sergilediler.⁵

Moro halkı, İspanya ve ABD sömürge yönetimlerine karşı mücadele verirken, geleneksel elite mensup bazı gruplar siyasî ve toplumsal statülerinin tehlikeye gireceği düşüncesiyle, sömürge güçleriyle işbirliği yaptı. Bu durum, Mindanao ve çevre adalardaki yerli veya geleneksel liderler arasında bir ayrışma ve çatışma doğururken, modern dönemde liderler arasındaki ayrışmanın da temelini oluşturur.⁶

13

Moro Müslümanlarının 20. yüzyıldaki mücadeleleri, sömürgecilik döneminden bu yana devam eden bir mücadeledir. Bu anlamda, bağımsızlık hareketi içerisinde yer alan alt etnik toplulukların birbirleriyle olan ilişkileri sömürge dönemi ve sonrasında merkezi oluşturan siyasî güç yapılarındaki değişimlere paralel olarak farklı yönelimler sergiler.

Bu çerçevede Moro Müslümanlarının mücadeleleri, sömürgecilik ve ardından buna eklenen emperyalizm dönemleriyle birlikte ele alınır. 2. Dünya Savaşı sonrasında, adına ulus-devlet denilen “modern”

5 “War in Sulu”, Eastern Daily Mail and Straits Morning Advertiser, 12 March 1906, NL 2975, s. 3.

6 “Sulu War Minister Killed”, The Singapore Free Press and Mercantile Advertiser, 5 October 1904, NL 1943, s. 2.

devletlerin ortaya çıkmasıyla, tarihin değişik dönemlerinde siyaset ve din gibi ortak paydalarda buluşan etnik unsurları tek bir siyasî yapıda bütünleştirme çabasına tanık olunur. Bu süreçte, sömürge yönetimleri, ilgili ülkelerde etnik çoğunluğu merkeze alan bir ulus-devlet yapısı gündeme getirdiler.

Bu bağlamda Moro Müslümanları, 2. Dünya Savaşı sonrasında kurulan ulus-devletler içerisinde büyük çoğunluk karşısında azınlık konumunda kalan gruplar arasındadır. Bu nedenle, ulus-devlet döneminde siyasî, ekonomik, teritoryal, dinî ve kültürel boyutlarıyla manipülasyona maruz kaldılar. Azınlıklar konusunda, ulus-devlet öncesinde egemen aktörler arasındaki anlaşmalarla, ulus-devlet döneminde ulusal anayasa ve egemen güç odaklarının belirleyiciliği söz konusudur. Azınlık konumlarına rağmen, Moro Müslümanları siyasî ve toplumsal meşruiyetlerini ulus-devlet öncesi dönemdeki bağımsızlıklarından alırlar.

Moro Müslümanlarının modern dönemdeki mücadelelerini salt ekonomik, etnik milliyetçilik, Hristiyan düşmanlığı gibi alanlarla ilişkilendirmek hatalıdır. Bu anlamda, bu mücadeleyi modern ulus-devlet yapılanması içerisinde kendine yer bulamamış, ekonomik olarak geri kalmış ve tepkisellik üzerine ortaya çıkmış bir mücadele olarak tanımlanamaz. Bu alanlar kendi başlarına bir anlam ifade etse ve Moro Müslümanlarının uzun erimli mücadelelerinde bir karşılığı olduğu dikkate alınsa da, ortaya konan mücadele bunun ötesinde ve dışında bir süreçle ilintilidir.